

УДК 378.147.091.31-059.2

**ВПЛИВ ІНТЕРАКТИВНОГО МЕТОДУ
«СПІЛЬНИЙ ПРОЕКТ» НА ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ
ТЕОРЕТИЧНИХ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ**

Сизоненко І.Є., Шалєпа О.Г., Одарченко В.І.

*Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна
академія» Харківської обласної ради*

У статті проаналізовано умови щодо втілення інтерактивного методу «Спільний проект» в навчально-виховний процес з метою підвищення рівня теоретичних знань студентів.

Ключові слова: інтерактивне навчання, інтерактивний метод навчання, інтерактивний метод «Спільний проект», навчальний процес студентів, теоретичні знання.

**ВЛИЯНИЕ ИНТЕРАКТИВНОГО МЕТОДА
«ОБЩИЙ ПРОЕКТ» НА ПОВЫШЕНИЕ УРОВНЯ
ТЕОРЕТИЧЕСКИХ ЗНАНИЙ СТУДЕНТОВ**

Сизоненко И.Е., Шалєпа А.Г., Одарченко В.И.

У статье проанализированы условия по воплощению интерактивного метода «Совместный проект» в учебно-воспитательный процесс с целью повышения уровня теоретических знаний студентов.

Ключевые слова: интерактивное обучение, интерактивный метод обучения, интерактивный метод «Общий проект», учебный процесс студентов, теоретические знания.

**INFLUENCE INTERACTIVE METHOD
«OVERALL PROJECT» ON IMPROVING THEORETICAL
KNOWLEDGE OF STUDENTS**

Sizonenko I.E., Shalepa A.G., Odarchenko V.I.

In the article the conditions to translate the Interactive Method «joint project» in the educational process in order to increase the level of theoretical knowledge of students.

Keywords: interactive learning, interactive teaching method, interactive method of «Total project», the learning process of students theoretical knowledge.

Постановка проблеми. Динамічні зміни, що відбуваються в соціально-економічному житті нашої країни, сприяють актуалізації проблеми модернізації системи вищої освіти України. Згідно з Державною програмою «Освіта. Україна XXI ст.» [1], одним із пріоритетних напрямків реформування освіти є досягнення якісно нового рівня підготовки фахівця.

Модернізація системи вищої школи України націлена на виховання високоосвіченої, успішної, творчої особистості, яка здатна до саморозвитку й самоорганізації. Практика показує, що використання традиційних методів навчання, які передбачають засвоєння та репродуктивне відтворення матеріалу, не завжди залучає студентів до свідомої навчальної діяльності.

З метою вирішення провідних завдань освіти в педагогічній науці ведуться пошуки та впроваджуються новації.

Для підвищення ефективності навчального процесу сучасні педагоги І. Дичківська [1], О. Пехота [2] пропонують у своїх роботах такі види навчання: особистісно орієнтоване, модульне, проектне, розвивальне тощо. В останні роки динамічно розвивається інтерактивне навчання, суть якого полягає у спільній діяльності студентів щодо здобуття та освоєння навчального матеріалу. Відповідно кожен вид має свій інструментарій методів навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням інтерактивного навчання займаються вітчизняні педагоги: О. Пометун

і Л. Пироженко, 2004 [3] та зарубіжні науковці, а саме: Т. Weert and А. Tatnall, 2005 [7].

Незважаючи на існування об'єктивних передумов для впровадження методів інтерактивного навчання, на сьогодні їх використання не є достатньо розповсюдженим. Необхідність створення умов, що сприятимуть підвищенню рівня теоретичних знань студентів через розроблення інтерактивного методу «Спільний проект» і зумовила вибір теми дослідження.

Мета статті – з'ясувати шляхи реалізації інтерактивного методу «Спільний проект» для підвищення рівня теоретичних знань студентів.

Завдання:

Аналіз спеціальної науково-методичної літератури, пов'язаної із виникненням та розвитком інтерактивного навчання.

Запропонувати шляхи реалізації інтерактивного методу «Спільний проект» для створення умов, що сприятимуть підвищенню рівня теоретичних знань студентів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Якщо звернутися до історії виникнення інтерактивного навчання, то його першооснови можна знайти за стародавніх часів. Сократ, за допомогою евристичних бесід, примушував своїх слухачів шляхом запитань і відповідей знаходити істину. Платон пропонував організовувати такі навчальні заняття, як ігри, бесіди, казки. Далі активно почала розвиватися групова форма організації роботи. В її основу покладено ідеї Дж. Дьюї про вільний розвиток особистості, групового навчання А. Белла та Дж. Ланкастера. Елен Паркхерст запропонувала систему Дальтон-План як альтернативу заняттям за схемою «прослухав-записав-зазубрив». Учасники навчального процесу мали можливість обирати дисципліни. Увесь навчальний матеріал ділився на частини – завдання. Кожне з них конкретизувалося на окремій картці з постановкою запитань і визначенням джерел, де можна знайти необхідну інформацію. Кожен учасник складав з викладачем так званий «контракт» про самостійне опрацювання матеріалу. Виконувалося завдання в доступному для кожного темпі самостійно або у групі (по 4 – 5 осіб). Облік навчальної роботи вівся на картках: лабораторній картці педагога, індивідуальній обліковій картці сту-

дента та картці академічної групи. Навчання проводилося в окремих кабінетах-лабораторіях, звідки і походить назва «лабораторний план». Однак Дальтон-план породжував серед молоді нездорове суперництво та стверджував індивідуалізм [3].

У колишньому Радянському Союзі (30-і роки – початок 40-х ХХ ст.) виникла ідея бригадно-лабораторної форми навчання, яка мала назву «бригадно-лабораторний метод». Основною навчальною одиницею була бригада або група/ланка студентів. Керував такою групою бригадир, якого обирали поміж себе студенти. Робота в групах/ланках/бригадах організовувалася для вирішення різних завдань. Це спонукало до жвавої дискусії, оскільки кожна група опрацьовувала новий для себе матеріал. Потім відбувався обмін досвідом між групами.

Але ці нові форми навчання впроваджувалися без належної експериментальної перевірки, тому їх застосування швидко набуло суттєвих недоліків: зниження ролі викладача, відсутність мотивації у студентів, неекономне використання часу, тобто всі помилки, що були характерними і для Дальтон-плану. Авторитарна освітня політика призвела до того, що аж до кінця 50-х років ХХ ст. учені, педагоги-практики неспроможні були експериментувати в цьому напрямку.

У 30-50-х роках педагогічний процес у навчальних закладах відбувався переважно за фронтальним способом організації занять. Лише у 60-х у радянській дидактиці з'явився інтерес до групової форми навчання у зв'язку із вивченням проблеми пізнавальної активності студентів. У цей же час Є. Талантом було запропоновано класифікувати навчання на 2 моделі – пасивну та активну, в залежності від того, наскільки залучені учасники у навчальну діяльність [3].

Аналізуючи літературні джерела, ми з'ясували, що використання терміну «пасивна» щодо моделі навчання є умовним, оскільки педагогічний процес передбачає певний рівень пізнавальної активності студентів, адже в іншому випадку досягнення результату стає неможливим [6]. На нашу думку, Є. Талант використовує «пасивність» до класичної форми передачі знань, щоб продемонструвати різницю між репродуктивною діяльністю студентів та творчістю, амостійністю, ініціативністю.

Сучасні науковці, такі як О. Пометун і Л. Пироженко [3], вважають, що до класифікації, запропонованої Є. Талантом, варто приєднати інтерактивну модель навчання, бо вона має свої особливості.

На сучасному етапі інтерактивне навчання активно розробляється в теоретичному та методологічному аспектах. Інтерактивне навчання спрямоване на активізацію пізнавальної діяльності студентів, адже відбувається у формі діалогу (полілогу) між суб'єктами навчального процесу (студентами, студентками і викладачем, студентськими міні-групами) на засадах співробітництва та співтворчості. Інструментарієм інтерактивного навчання є інтерактивний метод – спосіб взаємопов'язаної діяльності викладачів і студентів, який передбачає суб'єкт-суб'єктну активну взаємодію учасників процесу навчання на засадах співробітництва та співтворчості і спрямований на формування у студентів відповідних компетенцій, їхнє виховання та загальний розвиток як суб'єктів навчального процесу [5].

Існує велика кількість інтерактивних методів навчання. У ході дослідження визначено, що не існує чіткої класифікації інтерактивних методів навчання для вищих навчальних закладів. На основі класифікації Л. Пироженко і О. Пометун [3] була розроблена авторська класифікація інтерактивних методів навчання для вищих навчальних закладів, що передбачає розподіл методів за чотирма групами: кооперативні, колективно-групові, ситуативного моделювання, опрацювання дискусійних питань. Один із методів, що умовно віднесено нами до кооперативного навчання, має назву «Спільний проект». З назви зрозуміло, що досягнення мсти відбувається за допомогою спільної праці, в якій кожен учасник колективу повинен виконати певний обсяг роботи. Причому це передбачає не ізолюваність дій, а злагоджену та взаємозалежну співпрацю, де діяльність учасників урегульована та підкорена законам існування колективу. Такими законами є закон саморегуляції (гомеостазиса) та закон розвитку-функціонування. Вони віддзеркалюють дві форми існування – у даний час та у процесі розвитку колективу. Отже, у загальному розумінні законів колективу закладені протиріччя між стабільністю та мінливістю, прагненням спокою та рухом, стійкістю та гнучкістю, розумним консерватизмом та необхідними інноваціями, бажанням зберегти напрацьоване, захиститися

від ризику і прагненням до нового, прогресивного. Власне, це основне протиріччя стає поштовхом до постійних, мерехтливих мікрорухів: неспокій (порушення рівноваги) – рух уперед (пошук рівноваги) – зупинка (знаходження рівноваги) – спокій (рівновага) – рух назад (порушення рівноваги) – неспокій – рух уперед. І так по спіралі розвитку, кожен раз зберігаючи свої досягнення і, водночас, заперечуючи наявні результати. Окрім зазначених вище, колектив підкоряється неформальним установкам, таким як: «Один за всіх – усі за одного», «Одна голова – гарно, а дві – ще краще» тощо. Також позитивність колективу підмічена та відтворена у таких афоризмах: «Колективна творчість – це нісенітниця, але творчість у колективі – не єдиний вид сьогоденної плідної творчості», «Тільки в колективі нікчемність набуває сили», «Колектив – спільнота, організована на раціональних засадах для виконання певних завдань, в якому ієрархічне побудова має не сакральний, а суто функціональний характер, відповідно бути його членом можна, не втрачаючи нічого від особистості» [6]. Звичайно, ці негласні закони можуть ставати перепорою у педагогічному процесі та мати протилежний, небажаний ефект, але саме для цього, викладач повинен спрямовувати діяльність студентів у правильне русло.

Зазвичай, інтерактивний метод «Спільний проект» передбачає розподіл завдань між учасниками колективу, що беруть у ньому участь, їх вирішення та доповідь результатів кожним учасником. Таким чином, можливо отримати інформацію з різних точок зору та розкрити питання більш широко. У цьому випадку кожний учасник «Спільного проекту» чітко знає, яку частину матеріалу йому опрацювати та за яким доповісти. Виходить, що запланована тема буде вивчена ним лише частково. Адже студента не бентежать складові та робота інших учасників нього так званого проекту, оскільки він має свій фронт робіт та саме за нього несе відповідальність. Таким чином, виходить, що всі разом – але кожний окремо. І як опрацював студент її в індивідуальному порядку, так знайдена інформація і залишилася здобутком того, хто над нею працював, оскільки вона, у кращому випадку, була прослухана, а у гіршому – пройшла осторонь. Тобто вона не стала об'єктом активної розумової діяльності (продумана, проаналізована тощо) іншими учасниками спільного проекту.

Відповідно до мети нашого дослідження постало питання необхідності створення більш ґрунтовних умов теоретичної підготовки, а саме: організації тісних взаємозв'язків між педагогічним процесом у вищому навчальному закладі та позааудиторною роботою, які можна реалізувати у рамках інтерактивного методу «Спільний проект». Також необхідною складовою реалізації «Спільного проекту» є не тільки індивідуальний пошук та опрацювання матеріалу, а й знання всіх інших складових частин спільного проекту, тобто обмін інформацією з іншими учасниками. Це якраз і повинно здійснюватися в позааудиторній роботі, коли етап пошуку та обробки кожним учасником завершений і слід побачити результати проведеної роботи в цілому та встановити зв'язки з іншими членами команди. Такі дії передбачають можливості розібратися в змісті матеріалу інших членів колективу, поглянути на проект очима інших учасників.

Аналізуючи сучасну літературу [3], спостерігаючи за заняттями помітили, що під час реалізації інтерактивного методу «Спільний проект» кожен його учасник доповідає результати опрацьованого ним матеріалу. Представлена реалізація методу замикає учасника у рамках об'єму завдання, відсутній зв'язок між діяльністю учасників, адже кожен діє відокремлено та відсторонено і результати їхньої роботи презентуються тільки на заключному занятті, у «Спільному проекті» за допомогою доповідей. Втрачається зміст інтерактивного методу, а перевірити розуміння студентом інших учасників проекту не завжди є можливим. Це успішно підкріплюється тим, що кожен учасник «Спільного проекту» доповідає лише за своїм підготовленим об'ємом інформації. Тобто, відсутній зв'язок з напрацьованим матеріалом інших учасників. Кожен несе відповідальність за свій обсяг роботи, що руйнує усі позитивні якості інтерактивного навчання. Тому для усунення цього недоліку необхідно внести елемент випадковості. Зокрема не обов'язково всі учасники проекту повинні доповісти результати своєї діяльності: можна використати жеребкування, за яким буде обраний один учасник, який розкриє найголовніші висновки роботи кожного учасника спільного проекту. Це забезпечується попередньою позааудиторною роботою кожного студента академічної групи.

Висновки. Аналіз спеціальної науково-методичної літератури надав можливість виявити передумови виникнення та розвитку інтерактивного навчання.

Таким чином, саме за трьома ключовими параметрами, в яких ми вбачаємо суттєві недоліки для підвищення рівня теоретичних знань студентів, нами запропоновані конкретні шляхи реалізації інтерактивного методу «Спільний проект»:

- поєднання теоретичної підготовки у вищому навчальному закладі з поза аудиторною пошуковою роботою;
- співпраця студентів не тільки під час педагогічного процесу у вищому навчальному закладі, але й у позааудиторний час;
- випадковість обрання доповідача перед презентацією результатів спільного проекту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології : навч. посібник / І. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
2. Пехота О. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / О. Пехота, А. Кік-тенко, О. Любарська. – К. : А. С. К., 2001. – 256 с.
3. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. / О. Пометун, Л. Пироженко. – К. : Видавництво А. С. К., 2004. – 192 с.
4. Про Державну національну програму «Освіта» («Україна ХХІ століття»): Постанова від 03.11.1993 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/896-93-п>.
5. Ревенко В. Дидактичні умови застосування інтерактивних технологій у процесі навчання майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей : автореф. дис. на здобуття наук ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.09 «Теорія навчання» / В. Ревенко. – Кривий Ріг, 2011. – 20 с.
6. Цитаты и афоризмы – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://citatu.su/aforizmy-i-citatu-pro-kollektiv>.
7. Weert T., Tatnall A. Information and communication technologies and real-life learning : new education for the knowledge society. – New York: Springer, 2005. – 285 p.